

26 B:3

Fråga om beräkning av ränta på återbetalade brukningsavgifter.

H.B. äger en stadsäga i Täby. Fastigheten ligger inom verksamhetsområdet för kommunens allmänna va-anläggning. Beträffande fastighetens anslutning till och dess brukande av avloppsanläggningen upprättades ett den 6 oktober 1955 dagtecknat avloppskontrakt mellan fastighetens dåvarande ägare och va-verksstyrelsen. Sedan det i viss ordning konstaterats att ett sådant kontrakt inte berättigade kommunen att ta ut brukningsavgift för avlopp, beslöt kommunfullmäktige i Täby "att till de fysiska eller juridiska personer som har eller innehaft giltiga avloppskontrakt återbetala erlagda avloppsavgifter där preskription ej inträtt, dock längst fr.o.m. 1971".

H.B. begärde återbetalning av de brukningsavgifter för avlopp som han erlagt för fastigheten under åren 1971–1976. Han tillfogade att han förväntade sig "att beloppen indexregleras alt. att ränta betalas för perioden som pengarna 'lånats'". I det senare hänseendet fick han genom brev från gatukontoret beskedet att hans framställning inte kunde bifallas, eftersom fullmäktiges beslut inte medgav gatukontoret någon rätt att utbetala ersättning utöver avgiften. Det tillades att H.B., om han önskade få "räntekravet" rättsligt prövat, hade att skriftligen anhängiggöra talan hos Va-nämnden. Det nominella beloppet av avgifter, som betalats 1971–1976, uppgick till 1 093 kr 80 öre, vilket betalades ut från kommunen den 1 september 1980.

H.B. väckte talan vid Va-nämnden och yrkade, såsom han slutligen bestämde sin talan, att Va-nämnden måtte förplikta kommunen att till honom utge ytterligare $(2\,219,40 - 1\,093,80 =)$ 1 125 kr 60 öre. Grunderna för hans talan kan sammanfattas på följande sätt: De återbetalade avgifterna har tagits ut felaktigt, dvs. i strid mot kontraktet. Kommunen har alltså utan att ha rätt till det disponerat – tvångslånat – hans kapital. Under sådana förhållanden måste han ha rätt att få tillbaka det belopp som betalats in för mycket till dagsvärde – det värde som pengarna skulle ha vuxit till om han själv haft hand om dem. Så har kommunen också handlat mot en bostadsrättsförening, som fick ut ett belopp, motsvarande vad felaktigt debiterade och för mycket inbetalade avgifter skulle ha vuxit till om de själva förvaltat medlen. – Vad kommunen är skyldig att återbetala kan enligt H.B. räknas fram antingen genom indexreglering av erlagda avgifter eller genom att ränta beräknas från det avgifterna betalades till dess att återbetalning skedde. Han har presenterat beräkningar enligt bägge alternativen och förklarat sig överlämna till Va-

nämnden "att försöka skipa rättvisa". Det yrkade beloppet utgör resultatet av en beräkning varigenom erlagda avgifter först omräknats efter utvecklingen av konsumentprisindex från betalningstiden till tiden för återbetalningen och därefter minskats med det belopp som kommunen redan återbetalat. Beträffande räntealternativet uttrycker han i sin till Va-nämnden senast ingivna skrift den åsikten att "för hela belopp --- kan gälla" att ränta utgår för tiden från den dag betalning erlades till och med den dag återbetalning skedde. Härefter tillfogar han: "För att inte längre behöva diskutera ränta och längre fram räntesats anholder jag härmed att Va-nämnden i stället använder sig av indexreglering så att belopp återbetalas som ger motsvarande köpkraft som de tvångslånade pengarna hade vid tiden för de felaktiga debiteringarna".

Kommunen bestred H.B:s talan och invände att H.B. "ej åberopat någon bestämmelse enligt vilken rätt till indexreglering av felaktigt uppburen betalning skulle föreligga", att någon skyldighet för kommunen att utge ränta på återbetalningsbeloppet inte föreligger enligt lag samt att "överväganden och överenskommelser som låg bakom kommunens medgivande till viss ersättning till bostadsrättsföreningen utöver inbetalda avgifter inte kan tillämpas på avtalsförhållandet mellan kommunen och andra parter". Vad särskilt beträffar räntealternativet har kommunen hävdat att regeln om avkastningsränta i 2 § räntelagen, vilket trädde i kraft först den 1 januari 1976, inte är tillämplig; avloppskontraktet har ej hävts, ej återgått eller uppsagts, avgifterna har uppburits i enlighet med av kommunen med stöd av VAL 70 antagen taxa och kommunen har varit av den uppfattningen att den ägt rätt att uppbära de taxeenliga avgifterna. Till stöd för påståendet att kommunen varit i god tro har kommunen åberopat Vattenöverdomstolens uttalande i dom den 16 februari 1970, DT 4, att bestämmelserna i 1955 års va-lag ej torde ha medfört att avtal mellan huvudman och fastighetsägare om lägre avgift än enligt fastställd taxa blev ogiltigt men att VAL 70 medfört en ändring i vad som därutinnan gällde och detta även i vad avser avtal träffade före ikraftträdandet av lagen. Med tanke på det fall att Va-nämnden finner sådana omständigheter kunna läggas kommunen till last vid uppbärandet av beloppen att ränta skall utgå har kommunen emellertid vitsordat beräkning enligt 2 § räntelagen från tiden för lagens ikraftträdande. Dock har kommunen efter mottagandet av H.B:s till Va-nämnden senast ingivna skrift tillfogat att vad som däri anförts tolkats så att H.B. frånträtt yrkandet om ränta på beloppen.

Va-nämnden yttrade:

Syftet med H.B:s talan får anses vara att vinna det tillägg till återbetalningsbeloppet som han kan befinnas vara lagligen berättigad till. Vad han anfört beträffande indexuppräkning och ränteberäkning får i enlighet härmed uppfattas såsom anvisningar om möjliga tillvägagångssätt för att bestämma storleken av detta tillägg. Hans anhållan att indexreglering skall begagnas i stället för räntepåslag kan följaktligen ej till någon del anses innebära återkallande av talan.

Det av kommunfullmäktige i Täby fattade beslutet om återbetalning av uttagna brukningsavgifter har uppenbarligen föranletts av att avgiftsuttagen bedömts oförenligt med punkten 5 i avloppskontrakten.

Skyldighet att vid återbetalning av obehörigen uttagna avgifter också utge ränta på återbetalade belopp var redan före tillkomsten av räntelagen (1975:635) fastlagd i rättspraxis (jfr bl.a. NJA 1935:507). I allmänhet utdömdes ränta efter den i 9 kap 10 § handelsbalken för visst fall föreskrivna räntesatsen 6 % om året. Numera får i stället föreskriften om avkastningsränta i 2 § andra stycket räntelagen anses tillämplig. Avkastningsräntan skall enligt 5 § samma lag beräknas för år enligt en räntefot som motsvarar det av riksbanken fastställda, vid varje tid gällande diskontot med tillägg av två procentenheter.

Va-nämnden finner i enlighet med det nu anförda att kommunen inte kan undgå skyldighet att till H.B. utge ränta på de återbetalade avgifterna. Räntan skall utgå efter 6 % om året på de återbetalningsmedel som hänför sig till avgiftsuttag före den 1 januari 1976, då räntelagen trädde i kraft, och i övrigt efter räntesats som anges i 5 § räntelagen. I princip skall räntan utgå från den dag H.B. betalade respektive avgift till och med den dag återbetalning ägde rum. I målet har för varje år redovisats totalsumman av under året erlagda avgifter, dock utan angivande av datum för varje betalning. Räntan får därför beräknas från utgångspunkten av respektive avgiftsår till och med återbetalningsdagen.

En efter nu angivna grunder gjord ränteberäkning ger till resultat att H.B. skall utfå, avrundat, ytterligare 550 kr från kommunen. I vidare mån än så kan H.B:s talan inte bifallas.

Va-nämnden förpliktade kommunen att betala 550 kr till H.B.

Beslut: 1984-08-13, BVa 86

Mål nr: Va 243/81

Kommunen vädjade och yrkade att H.B:s talan skulle lämnas utan bifall.

H.B. vädjade också och yrkade att räntebeloppet skulle bestämmas till avrundat 1 105 kr för tiden fram till den 1 september 1984 vartill skulle läggas 11 kr per månad vid 10 procent diskonto för tid därefter till dess betalning sker.

Parterna bestred varandras ändringsyrkanden.

Vattenöverdomstolen yttrade:

Parterna har i Vattenöverdomstolen åberopat i huvudsak samma omständigheter som vid Va-nämnden. H.B. har därutöver ingivit uträkningar angående vad det enligt hans mening tvångslånade kapitalet skulle ha vuxit till om han själv haft hand om det.

Lika med Va-nämnden finner Vattenöverdomstolen att kommunen bör utge ränta till H.B. på de återbetalade avgifterna. Vattenöverdomstolen godtar Va-nämndens beräkning av räntan till 550 kr på de återbetalade avgifterna till och med återbetalningsdagen den 1 september 1980. Va-nämnden har alltså gjort rätt som räknat med rak ränta och tillämpa räntelagen även på äldre belopp från och med den 1 januari 1976.

Utan stöd av avtal kan dock dröjsmålsränta på oguldna räntebelopp inte utgå. H.B:s talan om utfående av ränta för tid efter det kommunen återbetalat de aktuella avgifterna kan därför, såsom Va-nämnden funnit, ej bifallas.

Vattenöverdomstolen fastställde Va-nämndens avgörande.

Två ledamöter var skiljaktiga och anförde:

I målet har inte anförts någon omständighet på grund av vilken H.B. inte skulle vara berättigad att erhålla ränta på beloppet 550 kr från den 1 september 1980 till dess betalning sker.

Vi ändrar på det sättet Va-nämndens avgörande att kommunen förpliktas att till H.B. genast mot kvitto utge 550 kr jämte årlig ränta därå enligt en räntefot som motsvarar det av riksbanken fastställda vid varje tid gällande diskontot med tillägg av åtta procentenheter från den 1 september 1980 till dess betalning sker,

Dom: 1985-09-30, DTVa 14

Mål nr: TVa 20/84